

En studie om hur familjehemsföräldrar hanterar situationen för de hemmavarande biologiska barnen när ett barn placeras i deras familj.

Av: Johanna Ekelund & DonjetaBreznica

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Handledare: Maria Bangura Arvidsson

Kandidatuppsats SOPA63
Aktuell termin VT 15

Abstract

Authors: Johanna Ekelund and Donjeta Breznica

Title: Because they are amazing for taking on these kids [translated title]

Supervisor: Maria Bangura Arvidsson

Our study aims to analyze how foster parents manage the reform that takes place for the biological children when a placement of a child occurs. Our focus has been on the biological children living in the same household as the parents. Using a qualitative method with individual semi-structured interviews, we interview seven parents. Research shows that being a foster family has an impacts on the biological children which made us interested in how parents reflects about the effect on the biological children and what kind of strategies they use to handle the reform and its process. We analyzed our empirics by using the Salvador Minuchins theory, named Family System Theory. For example our result showed that foster parents found it important and necessary for the foster child to be included in the family. The parents also reflected about the age of the foster child before agreeing to a placement. Finally, most of the parents found it essential for the biological children to agree to a placement.

Keywords: foster care, biological children, relationship, parents view, strategies.

Nyckelord: familjehem, biologiska barn, relationer, föräldrarnas perspektiv, strategier.

Förord

Vi vill tacka vår handledare Maria Bangura Arvidsson som har stöttat och hjälpt oss från början till studiens slut. Vi vill dessutom ge ett stort tack till familjeenheter runtom i Skåne som har hjälpt och gett oss möjligheten att fullfölja vår studie. Slutligen vill vi tacka alla de familjehemsföräldrar som ställt upp på intervju, samt all den goda fika och värme vi fått av dem!

Innehållsförteckning

Problemformulering	1
Syfte och frågeställningar	2
Bakgrund	2
Orientering om kunskapsläge.....	4
Barnens syn på att vara en del av ett familjehem.....	4
Hjälp till familjehemsföräldrar	6
Föräldrars perspektiv.....	7
Teori.....	8
Familjesystemteori	8
Reflektion om teorin	10
Metod och metodologiska överväganden	11
Val av metod.....	11
Urval	11
Metodens förtjänster och begränsningar	12
Metodens tillförlitlighet	13
Bearbetning av data	13
Etiska överväganden	14
Arbetsfördelning.....	15
Resultat och analys.....	15
Makthierarkierna i familjesystemet	16
Delaktighet	17
Att vara en del av familjesystemet.....	19
Tankar kring betydelsen av ålder	21
Tankar kring betydelsen av nationalitet och kön	23
Smekmånaden.....	26
Obalans i familjesystemet	28
Hanterandet av svåra situationer.....	30
Balans i systemet.....	31
Fördelar för de biologiska barnen	33

Slutdiskussion	34
Hur resonerar familjehemsföräldrarna kring valet av att ta emot ett placerat barn?.....	34
Hur upplever föräldrarna att det biologiska barnet påverkas?.....	35
Vilka strategier använder föräldrarna sig av för att hantera situationen som de biologiska barnen hamnar i?.....	36
Referenslista.....	37
Bilaga 1	39
Bilaga 2	40

Problemformulering

Antalet barn och ungdomar som inte kan bo kvar i sin hemmiljö på grund av diverse faktorer ökar i Sverige. Om vi blickar tillbaka på år 2013, var det 32600 barn som var placerade utanför hemmet (Socialstyrelsen 2014). Under detta år hade antalet placeringar ökat med 3000 barn jämfört med föregående år. Den vanligaste formen var och är fortfarande familjehem (ibid). Vi kan se att antalet placeringar av barn ständigt ökar, vilket medför att det behövs fler familjehem för att kunna ta emot de barn som behöver placeras.

Familjehemskonstellationerna kan variera från familj till familj. Ett familjehem kan antingen bestå av en familj med flera medlemmar eller en ensamstående person (Melin 2008). När en placering av ett barn sker i en familj ändras gruppdynamiken (Höjer 2004). I familjer där det finns hemmavarande biologiska barn kan dessa komma att lära sig nya saker genom att observera de familjehemsplacerade barnen (ibid). Nordenfors (2006) studie visar att vissa biologiska barn upplevt att deras föräldrar, främst modern ägnat mycket tid till fostersyskonet och att de själva fick stå tillbaka. I likhet med Nordenfors menar Höjer (2004) att biologiska barn i familjehem har mindre tillgång till föräldrarnas tid och uppmärksamhet. Det kan bero på barnets fostersyskon kan ha en problematik som blir första prioritet för föräldrarna. I SoL 1 kap. 2§ (SFS 2001) som rör åtgärder gällande barn, betonas vikten av att barnets bästa särskilt beaktas. I de fall där det placerade barnet och de biologiska barnens intresse inte sammanfaller, kan det hända att de biologiska barnens bästa förbises.

Å ena sidan finns det forskning som lyfter familjehemsföräldrarnas perspektiv hur förändringen som sker i familjen när ett barn placeras, uppfattas positivt för de biologiska barnen (Brody et al 2009, Khoo och Skoog 2014, Younes och Harp 2007). Föräldrarna upplever positiva aspekter såsom att deras biologiska barn blir bättre människor av erfarenheten, genom att de lär sig att inte få all uppmärksamhet men även för att det kan utveckla dem till mer humaniska individer. Å andra sidan finns det forskning som visar att det finns ett missnöje hos de biologiska barnen. En negativ aspekt som har visat sig är att relationen mellan förälder och barn kan riskera att försämrats (ibid). Det sker en omställning för det biologiska barnet, vilken kan vara både av positiv samt negativ karaktär. Som följd av detta är vi intresserade av hur familjehemsföräldrarna

hanterar den situation som de hemmavarande biologiska barnen hamnar i när ett barn placeras i familjen.

Syfte och frågeställningar

Syftet med vår studie är att undersöka hur familjehemsföräldrar, hanterar situationen för de hemmavarande biologiska barnen när ett barn placeras i deras familj.

- Hur resonerar familjehemsföräldrarna kring valet av att ta emot ett placerat barn?
- Hur upplever föräldrarna att det biologiska barnet påverkas?
- Vilka strategier använder föräldrarna sig av för att hantera situationen som de biologiska barnen hamnar i?

Bakgrund

I detta avsnitt kommer vi först ta upp hur processen ser ut för det placerade barnet vid ett omhändertagande, vid placering och vad ett familjehem är. Vidare förklarar vi familjehemsprocessen mer allmänt. I slutet av detta avsnitt diskuterar vi gemensamma faktorer hos dem som blir familjehemsföräldrar.

Enligt 5 kap. 1§ i SoL (SFS 2001) ska myndigheter som berörs uppmärksamma och verka för att barn och ungdomar inte vistas i miljöer som är skadliga för dem. Artikel fem i Barnkonventionen (2009) betonar att barnets föräldrar eller annan vårdnadshavare har huvudansvaret för barnets uppfostran och utveckling och ska hjälpa barnet med hens rättigheter. Socialstyrelsen (odat.) menar att när föräldrar eller vårdnadshavare inte kan leva upp till förväntningar och krav, ska samhället ta ansvar; ge det skydd och specifika stöd som barnet behöver och har rätt till. Om det inkommer en anmälan till socialtjänsten kan barnet bli placerat enligt (SoL 2001, Schött 2014). Vårdnadshavaren eller den unge själv kan samtycka till placeringen. Det kan även ske en

placering med grund i LVU (1990) som hanterar situationer där frivilliga insatser inte bedöms som tillräckliga.

Rasmusson (2013) menar att förväntningarna på familjehemmets önskvärda egenskaper och deras uppgifter har förändrats. På 1970-talet ansågs familjehem vara som ett ersättningshem och skulle fungera som ett biologiskt föräldraskap, vilket i vår tid kan liknas vid adoption (Vinnerljung 1996 i Rasmusson 2013). I samband med socialtjänstlagens uppkomst ändrades synsättet och numera är det viktigt att det placerade barnet har en god relation med sina biologiska föräldrar och familjehemmet ses numera som ett kompletterande hem.

Enligt SoL (SFS 2001) är det varje kommuns ansvar att göra en utredning av familjehem samt säkerställa att familjehemmen är av god kvalitet. Familjehemsföräldrarna förväntas vara kompletterande föräldrar, inte ersättningsföräldrar, vilket innebär att ansvaret för barnet delas med barnets biologiska föräldrar (Höjer 2001). Den familj som vill bli familjehemsförälder ansöker själva genom att skicka in en intresseanmälan antingen till kommunen eller ett företag som anlitas av kommunen (Klawatch odat.). Det påbörjas en familjehemsutredning som kan ta allt ifrån en till flera månader (ibid). När familjen blivit godkänd kommer familjehemmet i sinom tid få en förfrågan om att ta emot ett barn (Schött 2014). De kan välja att tacka ja om de tror att barnet passar dem eller avböja. Om barnet tros passa i familjen blir det oftast ett möte i mån av tid, innan en eventuell inflyttning sker. Därefter skrivs det en vårdnadsplan för barnet och ett avtal för familjehemmet gällande ekonomisk ersättning, rättigheter och skyldigheter (ibid).

Andersson (2011) har gjort en kvalitativ studie i Sverige som undersöker hur det kommer sig att föräldrar blir familjehemsföräldrar. Studiens resultat påvisar att det handlar om orsaker relaterat till familjen och jobbsituationer. Exempelvis handlade det om föräldrar som kände ansvar gentemot barn i slakten, par som ville ha barn men inte tycktes tro att de kunde få egna eller föräldrar som ville att mamman skulle vara hemma med de biologiska barnen. Det kunde exempelvis bero på att föräldrar, vars barn var vuxna, ville fylla tomrummet efter att deras barn flyttat hemifrån (ibid). Vidare visar Anderssons (2011) resultat att det till stor del är

heterosexuella föräldrar som bor på landet som är familjehemsföräldrar. En överrepresenterad del av kvinnorna är hemma med barnen på halv- eller heltid. De flesta föräldrar hade egna barn och vanligast var att de egna barnen flyttat hemifrån när en placering skett (ibid).

Orientering om kunskapsläge

I detta avsnitt kommer vi ta upp existerande forskning och annan kvalificerad kunskapsproduktion för att skapa en översiktlig bild av kunskapsläget inom vårt område. I första delen tar vi upp studier om barnens syn på att vara ett familjehem. Andra delen handlar om studier gällande hjälp till föräldrar. Avslutningsvis i detta avsnitt tar vi upp föräldrarnas perspektiv. För att finna nämnt information har vi använt oss av begrepp såsom familjehem (fostercare), biologiska barn (biologicalchildren), relationer (relationship), placerat barn (foster child) och föräldrarnas perspektiv (parentsview) i sökning på lubsearch. Följande studier är genomförda både i Sverige och internationellt. Vi är medvetna om att strukturer, välfärdssystem och dess funktioner ser annorlunda ut utomlands jämfört med Sverige, men vi anser ändå att det kan vara av stor vikt att ha med. Det har visat sig att det finns många gemensamma faktorer gällande familjehem.

Barnens syn på att vara en del av ett familjehem

Thompson och McPherson (2011) har gjort en litteraturstudie i Storbritannien av 14 artiklar publicerade runt om i världen. Samtliga artiklar berör biologiska barnens upplevelser av att bo tillsammans med ett placerat barn. Författarna betonar att tidigare forskning visat att det biologiska barnet påverkas när ett barn blir placerat i familjen. Det biologiska barnet påverkas på olika sätt, exempelvis i relationen mellan barnen och föräldrarna, syskon emellan och huruvida föräldrar väljer att vara familjehem eller inte. Då det biologiska barnets upplevelser kan påverkas utifrån flera olika aspekter, har syftet med Thompsons och McPhersons studie varit att lyfta barnens upplevelser ytterligare för att minska den negativa påverkan och samtidigt öka de positiva konsekvenserna (ibid). Thompson och McPherson hittade fem gemensamma teman i de olika artiklarna. Dessa var positiva upplevelser, förlust, konflikt, utslussning och hanterbarhet (coping). Författarna menar att dessa teman kan vara till hjälp för familjehemsföräldrar och

personal i att förstå de biologiska barnens upplevelser och göra familjehem mer positiva för alla inblandade (ibid).

Younes och Harp (2007) har i likhet med Thompson och McPherson gjort en studie om hur de biologiska barnen påverkas av att ha placerade barn i hemmet. Till skillnad från föregående studie handlar det om en kvalitativ studie gjord i USA. Målgruppen bestod av tio familjehemsföräldrar och dess 16 biologiska barn (Younes & Harp 2007). Studiens syfte var att fokusera på att höja barnens röst och sedan komplettera med föräldrarnas upplevelser. En kategorisering av materialet som samlats in skedde för att kunna reflektera över familjehemsprocessen från början slut. Resultatet visade å ena sidan biologiska barnen påverkades både positivt och negativt (ibid). De påverkades negativt på det viset att de kände att de fick mindre uppmärksamhet av föräldrarna vilket ledde till att de kände sig avundsjuka, arga, oviktiga, själviska, uppmärksamhetssökande och lättirriterade. De placerade barnens närvaro orsakade en känsla av att ständigt vara i en folkmassa. Å andra sidan upplevde barnen positiva faktorer såsom bättre tålamod, mer ansvarstagande och att de ökade sina sociala kunskaper. Vidare visade Younes och Harps resultat på att skolresultatet både kunde vara opåverkat eller rentav förbättras. Resultatet påvisade dessutom att en del av barnen upplevde en påverkan på den biologiska syskonrelationen, både genom att de kom närmare eller gled ifrån varandra (ibid).

Nordenfors (2006) har i likhet med tidigare nämnda författare skrivit om familjehemsföräldrarnas egna barn och deras upplevelser av sin barndom som familjehem. Studien är gjord i Sverige och innefattar både kvalitativa och kvantitativa metoder såsom enkät, fokusgrupper, diskussionsgrupper och individuella djupintervjuer. Nordenfors menar att den blandning av metoder som använts skapade fokusering, mångfald och fördjupning i ämnet som bidrog till en komplex bild av vad det innebär att växa upp i ett familjehem. Resultatet visar att de biologiska barnen har en stor del i hur det kommer att se ut i familjen. Nordenfors talar om ett mönster som berör en moralisk dimension. Hon menar att de biologiska barnen ska förhålla sig på ett visst sätt. Vidare nämns det att de biologiska barnen pratar om sitt hem på ett speciellt vis, nämligen som ett hem vars fokus ligger på förståelse för andra människor (ibid). Detta kan liknas vid Younes och Harps (2007) resultat som visar att föräldrarnas förväntningar på att de biologiska barnen skulle vara på ett visst sätt. Framförallt talas det om att de biologiska barnen skulle föregå som

goda exempel, vara mer förstående och ha mer tålmod. Nordenfors (2006) resultat påvisar att växa upp med syskon som placerats i familjen, innebär att delta i familjelivet, att ge och få omsorg och samtidigt reflektera över uttalade och outtalade moraliska värden.

Hjälp till familjehemsföräldrar

I Kelly och Salmons (2014) studie var syftet att hjälpa föräldrarna att förstå att ett barns tidigare erfarenheter kan påverka barnets beteende och förhoppningar i en relation.

Familjehemsföräldrarna kan ha haft flera placeringar hos sig, och det är därför av stor vikt att komma ihåg att alla placerade barn har olika bakgrunder och hanterar förändringen som sker på olika sätt. Till exempel kan en kram ha olika betydelser beroende på hur barnets uppväxt har sett ut (Kelly & Salmon 2014, Schött 2014). Genom att få fram kunskap om barnet, kan familjehemsföräldrarna lättare förstå och möta det placerade barnet på dess nivå (Kelly & Salmon 2014, Schött 2014).

Schött (2014) är familjehemsförälder och har skrivit boken *Andras barn, mina ungar*. Boken riktar sig till familjer som vill vara jour- och familjehem. Schött talar om att det är vanligt att barn som kommer till ett familjehem har en ojämn utvecklingsnivå. Barnen kan både ligga efter i sin utveckling eller varit tvungna att mogna i förtid på grund av sin uppväxt (ibid). Kelly och Salmon (2014) anser även här att det är viktigt för familjehemsföräldrarna att förstå att ett barns tidigare erfarenheter av svåra relationer kan komma att påverka barnets förväntningar och beteende när hen blir placerad.

Rasmusson (2013) har skrivit boken *Ett utvalt hem till ett utvalt barn* där begreppet delaktighet tas upp. De som berörs när en utredning tar form ska bli tillfrågade om sin egen uppfattning och hur processen kommer att se ut. Rasmusson menar att det är viktigt att inte glömma de biologiska barnen och var deras intresse ligger i frågan om att bli ett familjehem. Rasmusson förtydligar att de biologiska barnen ofta agerar som aktiva subjekt, därmed är det av stor betydelse att uppmärksamma deras position genom delaktighet i olika sammanhang.

Föräldrars perspektiv

Broady et al (2009) har gjort en kvalitativ studie i Australien där han har intervjuat 12 familjehemsföräldrar varav elva var kvinnor och en var man. I intervjuerna som både gjordes i grupp och individuellt, talar familjehemsföräldrarna bland annat om tankarna att vara ett familjehem. Författaren påvisar att en förälder menar att hans dotter blir en bättre vuxen genom att vara en del av ett familjehem (Broady et al 2009). Detta är en positiv aspekt till varför det kan ses som bra att vara ett familjehem. Detta konstaterar även Younes och Harp (2007) i sin kvalitativa studie. Föräldrarna ansåg att barnen lärde sig hantera förändringen som skedde och blev vana vid att inte få all uppmärksamhet längre samt att bli mer humaniska individer. En positiv aspekt utifrån familjehemsföräldrarnas perspektiv är att de alltid känt att de vill hjälpa barn. En negativ aspekt som har setts i studier är att relationen med partnern samt de biologiska barnen kan hamna i skymundan, då det placerade barnet ofta blir prioritet ett i familjen (Brody et al 2009, Khoo & Skoog 2014, Younes & Harp 2007).

När en familj blir ett familjehem kan föräldrarnas roll ändras (Younes & Harp 2007).

Familjehemsföräldrarna menar att det uppstår förändringar när ett barn placeras. Från att vara en familj som har få regler för barnen, till att ibland bli en hårdare och mer strukturerad familj, vilket kan påverka gruppdynamiken i familjen (ibid).

I Rosenwald och Bronsteins (2008) kvalitativa studie från England intervjuades totalt 13 personer, varav elva var kvinnor och två var män. Syftet var att se om det fanns några gemensamma faktorer i val av placerade barn mellan de olika familjehemsföräldrarna samt se hur det kan komma att påverka familjen. Som även Schött (2014) anser är det viktigt att se vilket barn som passar in i sin egen familj (Rosenwald & Bronstein 2008). Vidare påvisar Khoo och Skoog (2014) att majoriteten av de åtta familjer som de intervjuade upplevde att om de hade en större kunskap om barnets förflutna, hade det sannolikhet blivit färre omplaceringar för placerade barn generellt. Detta överensstämmer med Rosenwald och Bronsteins (2008) studie där familjehemsföräldrarna ansåg det vara av vikt att veta vilka svårigheter barnet hade för att kunna avgöra om placeringen ska ske i deras hem eller inte.

Sammanfattningsvis kan vi se i tidigare forskning att föräldrarna har olika anledningar att bli familjehemsföräldrar. Det kan vara för att få sina barn att bli bättre vuxna, men även att de vill göra en samhällsinsats (Broady et al 2009). Vidare finns det både positiva och negativa aspekter när föräldrarna ser till sin familj och hur en placering påverkar dem.

Teori

Vi har valt att använda oss av Minuchins familjesystemteori. Minuchin beskriver i sin teori hur familjen fungerar som helhet samt hur olika faktorer påverkar varandra. Teorin kommer att förklaras ytterligare i detta avsnitt. Anledningen till att vi valt familjesystemteori grundar sig i teorins betydelse. I och med vi undersöker ett fenomen som handlar om en familjestruktur och hur olika individer påverkar varandra, fann vi det lämpligt med familjesystemteori som berör dessa aspekter.

Familjesystemteori

Minuchin (1999) menar att familjen har en avgörande betydelse för individens inre upplevelser. Han menar att vi människor påverkas av vår sociala omgivning och att det är naturligt för oss leva i grupp. Teorin ser varje individ i hela sitt sociala sammanhang. Den inriktar sig bland annat på familjens subsystem och avgränsningar mellan individen och de olika systemen. Subsystem är de olika delar som finns i en familj och kan skapas av intressen, kön och generation. Familjesystemet betraktas som ett system med olika medlemmar och de interaktioner som finns dem emellan (ibid).

I alla kulturer får familjemedlemmar en egen identitet (Minuchin 1999). Människans upplevelse av identitet har två element vilket är känslan av att tillhöra och känslan av att inte tillhöra. Tidigt i socialisationsprocessen formar familjen barnets beteende och känsla av identitet. Minuchin menar att när barnet känner tillhörighet, sker en anpassning till familjegruppen och det uppstår transaktionsmönster i familjestrukturen som kommer att bestå under olika skeenden i barnets liv. Transaktionsmönster är transaktioner som upprepas vilket blir till mönster för hur, när och till vem man har en viss relation till (ibid).

Minuchin (1999) menar att familjestrukturen är den osynliga uppsättning av funktionella krav som gör att personerna i en familj interagerar på det vis de gör. En familj är ett system som fungerar genom transaktionsmönster (ibid). Minuchin hävdar att dessa mönster stöttar familjesystemet. För att förstå resonemanget kan vi exemplifiera på följande sätt: Om en mamma ber sitt barn dricka upp sin dricka och barnet lyder, markerar detta samspelet som finns mellan mamman och barnet samt den osynliga makt mamman har över sitt barn. Därmed finns en osynlig uppgörelse, vilket synliggörs när barnet dricker upp mjölken utan att reflektera över om hen borde eller inte borde göra det (ibid). I enlighet med Minuchins teori kan vi se att det finns makthierarkier där föräldrar och barn har olika auktoritetsnivåer för att systemet ska fungera. Det finns även ett ömsesidigt beroende hos mannen och hustrun som bidrar till att de agerar som ett team. Minuchin kallar auktoritetsnivåerna och beroendet familjemedlemmar emellan för begränsningar och menar på att dessa upprätthåller familjemedlemmarnas beteende.

När en förändring sker i familjen kan det bidra till att familjen faller eller att familjestrukturen anpassar sig (Minuchin 1999). Det sistnämnda förutsätter att familjesystemet har ett tillräckligt stort urval av mönster och en flexibilitet. Det kan handla om olika slags förändringar, både inom och utanför familjen. När en familj anpassar sig förlorar den inte det sammanhang som familjen har tillsammans (ibid).

Minuchin (1999) menar att individer i en familj kan betraktas som subsystem, men även som tvåparsrelationer såsom mamma och barn kan vara ett subsystem. Varje enskild individ tillhör olika subsystem med olika maktnivåer där individen lär sig särskilda tekniker (ibid). Minuchin påpekar att en kvinna kan vara en dotter, syster och mormor samtidigt. Ett subsystems gränser är de regler som definierar vem som är en del av systemet och hur. Gränsen för ett föräldrasystem kan förändras när mamman säger till sitt barn att han måste säga till henne när syskonet cyklar på gatan (ibid). Systemet kan förändras. Ytterligare ett exempel kan handla om ett föräldra-barn system som förändras då pappan säger till sin äldsta dotter "nu är det du som bestämmer här hemma tills jag kommer hem från jobbet". Minuchin har vidare en normativ del i sin teori där han talar om att gränserna bör vara tydliga men samtidigt öppna för kontakt mellan familjemedlemmar. Han menar på att andra personer utanför familjen bör hållas utanför för att

samvaron ska kunna behållas positiv. Om gränsen blir för diffus, kan familjen bli destruktiv vilket kan påverka samtliga subsystem i familjen (ibid).

Vidare talar han om syskon-subsystemet betydelse i familjesystemet. Minuchin menar att barn lär sig samarbeta, tävla och skapa relationer genom subsystemet, vilket har betydelse för den sociala utvecklingen med jämnåriga (Minuchin 1999). Barn som försöker ta kontakt med sina jämnåriga utanför familjen försöker agera utefter de förhållningssätt de lärt sig i syskonvärlden (ibid).

Minuchin (1999) skriver om att stress i ett familjesystem kan komma från fyra olika källor. Stress kan komma i kontakt mellan en familjemedlem och krafter utanför familjen, vilket innebär att om en medlem i familjen har en tuff tid på jobbet kan detta komma att påverka hemförhållandet. Effekterna kan bli att delar eller hela familjen försöker anpassa sig efter den enskildes förändring. Stress kan dessutom finnas mellan hela familjen och krafter utanför familjen, vilket bland annat kan innefatta ekonomiska problem. Den tredje källan är stress över de naturliga övergångsfaserna i familjens utveckling. Även i detta fall beskriver Minuchin normativt hur en familj bör göra för att förhålla sig till förändringen. Familjen behöver förhandla om nya regler och nya subsystem bildas. Minuchin anser därmed att konflikter inte går att undvika. Den sista källan till stress är när det uppstår speciella problem i familjen, vilket skulle kunna vara en allvarlig psykisk eller fysisk sjukdom som uppvisas tydligare med barnet åldrande (ibid).

Reflektion om teorin

Som med mycket annat går det att resonera om teorins fördelar och brister. Familjesystemteori ser individen i relation till sin sociala omgivning vilket kan resultera i en snedvriden syn på de enskilda medlemmarna, eftersom alla förändringar inte behöver påverka alla familjemedlemmar. Inte heller påverkas alla familjemedlemmar på samma vis av en förändring hos en familjemedlem. Vidare går det att föra ett resonemang om att teorin inte berör samhällets värderingar och normer som påverkar individer och familjestrukturer. Självklart finns det ett band mellan familjer och samhälle men detta berörs inte i teorin. Sambandet kan ha betydelse för hur enskilda individer beter sig samt hur familjestrukturer ser ut.

Metod och metodologiska överväganden

Val av metod

Vi har använt oss av kvalitativ metod, där vi har gjort individuella semistrukturerade intervjuer med åtta familjehemsföräldrar. I själva studien använder vi oss av endast sju intervjuer. Vi uteslöt en intervju på grund av ett missförstånd.

V ville bilda oss en uppfattning om hur föräldrarna hanterar den situation som de biologiska barnen hamnar i när en placering sker och fann kvalitativ metod lämplig. Vi ville dessutom genomföra intervjuer där respondenterna hade möjlighet att utforma sina svar efter egen önskan, vilket även Bryman (2011) hävdar karaktäristiskt för i kvalitativ metod. Som intervjuare hade vi vissa frågor som vi ville få svar på men samtidigt ville vi kunna vara flexibla för andra frågor samt följdfrågor.

Ahrne och Svensson (2011) diskuterar för- och nackdelar med att intervjua i par eller individuellt, vilket vi haft i åtanke när vi beslutat att intervjua föräldrarna var för sig och inte i par. En parintervju hade kunnat ge oss en ensidig bild, däremot ville vi se om individernas synsätt skiljde sig åt. Separata intervjuer minimerar dessutom risken att respondenterna påverkar varandra. Vi ansåg dessutom att vi kunde genomföra intervjuerna bättre rent praktiskt, och rikta allt fokus på den som vi intervjuade.

Urval

Ahrne och Svensson (2011) förklarar att den grupp människor som forskaren väljer att intervjua är vara relevant för forskningsfrågan. Med tanke på detta har vi valt att intervjua familjehemsföräldrar. Vidare menar författarna att nästa steg handlar om precisera urvalet ytterligare, exakt vilka människor inom den grupp som valts (ibid). Vilka familjehemsföräldrar är vi intresserade av? Ahrne och Svensson hävdar att det inte finns några regler för hur intervjuaren bör göra sitt urval men samtidigt är det av stor betydelse att kunna redogöra för hur vi gått tillväga och påvisa att det inte bara är av ren slump att vissa intervjuats och inte andra. Våra respondenter, familjehemsföräldrarna, har både kunnat ha en partner eller vara ensamstående. Strategiskt urval av respondenter har lett till att samtliga respondenter lever i en heterosexuell relation. Familjehemsföräldrarnas ålder var inget vi specificerade eftersom vår studie inte var

beroende av det. Ett kriterium som vi hade var att familjehemmet skulle bestå av minst ett biologiskt hemmavarande barn som var under 18 år när en placering skett. Vi ville att det placerade barnets skulle ha varit placerat en längre tid hos familjen, därför valde vi att intervjua familjehemsföräldrar som haft placerade barn i mer än sex månader. Utöver det hade vi inga krav på hur länge föräldrarna skulle ha varit familjehemsföräldrar vilket resulterade i variation från fyra till 25 år tid. Med hjälp av socialsekreterare från olika kommuner samt en mötesgrupp på Facebook för familjehem (och andra intresserade av familjehemsfrågor) kom vi i kontakt med våra intervjupersoner.

Metodens förtjänster och begränsningar

Bryman (2011) menar att i en semistrukturerad intervju använder intervjuaren sig av specifika teman, men respondenten har en stor frihet att utforma svar på sitt eget sätt, detta var något vi upplevde som viktigt i vår studie. Kvale (1997) skriver om kvalitativa intervjuers flexibilitet och dess påverkan på både intervjuaren och respondenten. Den öppenhet och flexibilitet som en kvalitativ intervju innebär, ställde krav på oss som intervjuare att välja mellan att hålla oss till intervjuguiden eller gå utanför denna. Vårt mål var inte att hindra respondenterna genom att begränsa deras utrymme när de svarade på frågorna. Vi ansåg därför att det var viktigt att ibland tillåta respondenterna att gå in på teman som inte helt självklart hade att göra med vår studie. Detta bidrog till att vi fick fler intressanta aspekter att förhålla oss till. Därmed var den kvalitativa metodens möjlighet till flexibilitet och öppenhet en fördel för oss eftersom vi i början av vår studie inte riktigt visste vilken empiri vi skulle komma att samla in.

Kvalitativ forskning kritiseras för begränsningar som handlar om att forskarens kunskap inom området eller forskarens uppfattning om vad som är betydelsefullt i undersökning styr forskningen (Bryman 2011). Vår förkunskap om ämnet var begränsad men i efterhand har vi funnit saker mer eller mindre intressanta och det har säkert påverkat studien på något sätt. Semistrukturerade intervjuer har möjliggjort att respondenterna kunnat påverka studiens innehåll, vilket har varit vår avsikt. Igenom hela studien har vi försökt ha ett öppet tillvägagångssätt just för att inte göra en "för" styrd studie, som Bryman kallar det för.

Vidare tar Bryman (2011) upp kritik gällande att den kvalitativa intervjun inleds relativt öppet för att sedan under processens gång övergå till mer specifika frågor vilket kan skapa förvirring. Vi har försökt ha det i åtanke samt skapa en röd tråd både i intervjusituationen samt i själva studien. Under intervjuerna har vi varit väl medvetna om att våra egenskaper kunnat påverka. Vi har därför noga övervägt våra frågor och vårt kroppstryck, vilket Bryman menar kan påverka. Vi har även försökt skapa en avslappnad och trygg stämning där respondenterna kunnat känna att de kunde prata samt att vi lyssnade på dem.

Metodens tillförlitlighet

Bryman (2011) skriver om inre och yttre validitet. Han menar att den inre validiteten handlar om undersökningens tillförlitlighet. Den inre validiteten är hög i vår undersökning på grund av nära kontakt med respondenterna samt materialet vi fått ut. Det finns en god överensstämmelse mellan våra intervjuer och analysens teorier (LeCompte & Goetz 1982 i Bryman 2011). Med den externa validiteten menas undersökningens överförbarhet (Bryman 2011). Vi intervjuade endast ett fåtal personer och strävade inte efter generalisering, därmed var den externa validiteten svår att uppnå. Kritiker menar att kvalitativa forskningsresultat oftast inte är generaliserbara utöver den situation i vilken undersökningen producerats i (ibid). Vi har inte strävat efter en generalisering, vi har varit ute efter det unika i varje respondents berättelse. Trots det har vi sett likheter mellan våra respondenters svar och tidigare forskning vilket innebär att vi kan dra generella slutsatser om vissa aspekter gällande familjehem.

Ahrne och Svensson (2011) hävdar att kvalitativ forskning skapar trovärdighet genom bland annat transparens. Vi har i vår studie försökt vara så tydliga och klara som möjligt genom att både tydliggöra vår studies svagheter samt styrkor. Vi har valt att utesluta en intervju vilket kan ses som en svaghet. Vårt urval har bestått av en blandning av familjehemsföräldrar och det kan ses som en av studiens styrkor. En annan styrka i studien är att vi har varit två intervjupersoner.

Bearbetning av data

Vi har spelat in intervjuerna och sedan transkriberat materialet (Bryman 2011), detta eftersom vi ville möjliggöra en noggrann analys av materialet och öka tillförlitligheten (ibid). Vi har även försökt, i den mån det gått att transkribera varje intervju direkt efter genomförandet, för att

möjliggöra en analys av intervjuerna efter hand som vi gjort dem (Lofland & Lofland 1995 i Bryman 2011). Vi fann detta positivt eftersom vi kunde se vilka frågor som fungerade i intervjuguiden (se bilaga 2), samt hitta viktiga teman som vi under den kommande intervjun kunde fokusera ytterligare på. Det skapade medvetenhet hos oss om olika temans betydelse och gav oss vägledning i hur vi ville lägga upp resten av intervjuerna samt bidrog till fastställandet av teoretiska verktyg (ibid).

Vi har efter transkriberingen kodat vårt material för att slutligen analysera familjehemsföräldrarnas berättelser (Bryman 2011). Kodning har skett genom att hitta gemensamma teman och utifrån det strukturera upp utsagorna. De teman som vi använt oss av grundades mestadels sig i intervjuguidens frågor. Genom kodning kunde vi se mönster i vår empiri och därmed utföra en analys.

Etiska överväganden

Våra semistrukturerade intervjuer har inneburit att vi pratat med individer som befinner sig i en ganska känslig situation, därför fann vi det av stor vikt att förhålla oss etiskt korrekt.

Vetenskapsrådet (2002) tar upp följande fyra allmänna huvudkrav på forskning:

Informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Samtliga huvudkrav har vi tagit i beaktning genom hela uppsatsprocessen. När vi skickade ut vårt informationsbrev (se bilaga 1) informerades mottagarna om samtliga etiska aspekter. I informationsbladet framgick att deltagandet var frivilligt samt vad syftet med vår studie är. Mottagarna informerades om att deltagandet kunde dras tillbaka samt att intervjupersonerna skulle vara anonyma. Vidare tydliggjordes huvudkraven i vissa fall per telefon och i alla fall innan intervjun genomfördes.

Vid skrivandet av uppsatsen har intervjupersonerna varit anonym. I uppsatsen har vi inte nämnt socialsekreterarnas arbetsplats. Vi har valt att inte uppge exakt hur många biologiska barn familjerna har, utan bara uppgett om de har fler eller färre än tre barn. Alla namn är fiktiva.

Arbetsfördelning

I diskussion med varandra gällande vad vi var intresserade kom vi fram till ett gemensamt beslut om att studera familjehem ytterligare. I samråd med lärare och varandra valde vi sedan vår inriktning. Igenom hela uppsatsarbetet har vi delat upp arbetet sinsemellan och på så vis haft ansvar för olika stycken inom olika avsnitt. Det har även förekommit att vi varit ansvariga för varsitt avsnitt. Vi har kunnat vända oss till varandra om vi varit tveksamma och har varit relativt delaktiga och överens i vad som skrivits. När avsnittet eller stycket varit klart har den andra parten haft i uppgift att kritiskt läsa igenom texten.

När det gäller själva empiriinsamlingen har vi gjort på så vis att vi turats om att vara huvudintervjuare. Den som inte intervjuat vid ett specifikt tillfälle har stöttat med frågor och fyllt i eventuella luckor. Gällande transkriberingen har vi tagit hälften var, oberoende av vem som varit huvudintervjuare. Beträffande kodning har vi bägge två kodat samtligt insamlad material. Slutligen har vi delat upp resultatdelen i olika avsnitt där var en av oss haft ett ansvar. Även där har vi haft i uppgift att kritiskt läsa igenom varandras text, ställa frågor och ändra. Slutdiskussionen har skrivits i samråd med varandra.

Resultat och analys

Nedan introducerar vi kortfattat samtliga intervjupersoner, för att sedan övergå till att analysera vår empiri med hjälp av Minuchins familjesystemteori. De punkter vi kommer beröra i vår analys är makthierarkierna i familjen, delaktighet, vikten att vara en del av ett familjehem, de tankar som familjehemsföräldrar har kring ålder, kön, nationalitet, hur familjen hanterar första tiden när ett barn placeras, när det är balans samt obalans i familjesystemet och de fördelar familjehemsföräldrarna har uttalat sig om hur det är att vara ett familjehem.

Anna och Aron: Man och kvinna som lever tillsammans. Har färre än tre biologiska barn. De har varit familjehemsföräldrar i 24 år och har under denna tid haft tre placerade barn.

Beatrice och Björn: Man och kvinna som lever tillsammans. Har fler än tre biologiska barn. De har varit familjehemsföräldrar i 16 år och under denna tid haft fyra placerade barn.

Celia: Kvinna som lever tillsammans med en manlig partner. Har färre än tre biologiska barn. Hon har varit familjehemsförälder i 11 år och har under denna tid haft tre placerade barn.

Dora: Kvinna som lever tillsammans med en manlig partner. Hon har fler än tre biologiska barn. Hon har varit familjehemsförälder i 25 år och har under denna tid haft mer än 30 placerade barn.

Elin: Kvinna som lever tillsammans med en manlig partner. Hon har fler än tre biologiska barn. Hon har varit familjehemsförälder i fyra och ett halvt år och har under denna tid haft ett placerat barn.

Makthierarkierna i familjesystemet

De flesta av föräldrarna vi intervjuat talar om vikten av att vara ense om när en placering ska komma att ske. Det talas inte bara om att barnen ska vara delaktiga och överens i beslutet men också föräldrarna emellan, för att kunna inkludera det placerade barnet. Dock påpekar de flesta av våra intervjupersoner att även om barnen är delaktiga, är det i slutändan inte deras beslut. De menar att det i slutstadiet handlar om vad de som föräldrar tycker. Det fanns dessutom intervjupersoner som menade att om de biologiska barnen sa nej till att det skulle komma ett barn, blev det ingen placering. Å andra sidan utmärker sig vissa intervjupersoner och menar att deras barns inte behöver bli tillfrågade då det handlar om ett beslut föräldrarna emellan. Aron säger:

“De besluten tycker vi inte har varit barnens beslut. Utan det hade varit min och partners beslut. Vi har lyssnat och man har pratat men ändå är det ju så att barnen har fått reda på av mamma och pappa att sådana beslut gör inte ett barn utan det gör vi som familj. Men man kan ju ha åsikt om det.” (Aron)

Intervjupersoner som fann barnens delaktighet viktig, men inte såg det som lag illustreras genom följande citat: “Ja, det är de ju. Det är ju alla barnen här, sen är det inte de som beslutar. Men de är absolut delaktiga.” (Dora)

Det går att förstå utifrån Minuchins (1999) teori om att familjemedlemmarnas uppförande regleras av transaktionsmönster som upprätthålls av system som skapar begränsningar. Han

menar att en makthierarki i en familj där parter har olika auktoritetsnivåer upprätthåller systemet (ibid). Makthierarkin har gått att tyda på ett eller annat sätt i samtliga intervjuer och utifrån citaten ovan framgår det att föräldrarna har en större beslutsförmåga gällande ämnet gentemot barnen. En sådan makthierarki skapar en begränsning mellan familjemedlemmarna och bibehåller systemets ordning. Med tanke på makthierarkins uppbyggnad och den grupp intervju personer vi valt att intervjua funderar vi kring hur vår empiri hade sett ut om vi intervjuat de biologiska barnen istället. Möjligheten finns att svaren hade skiljt sig åt, det är därför av betydelse att vara medveten om att det är utifrån föräldrarnas syn vi gör vår analys.

Även makens och makans roll gentemot varandra var tydlig i intervjuerna, vilket påvisas i citat som följer där Dora återger en diskussion med sin make gällande nya placeringar. Dora lägger stor vikt vid att hon och maken ska vara överens för att det ska fungera, såhär talar hon om det: “(---) ’Amen hur blir detta? Kan vi? Orkar vi?’ Asså så att man är överens, hade vi inte varit överens så hade det ju aldrig gått.” (Dora)

Minuchin (1999) reflekterar kring komplementära funktioner där maken och maken accepterar ett ömsesidigt beroende och agerar som ett team. Samtliga citat under detta avsnitt påvisar att intervju personen ser sig själv och sin partner som ett team, ett team som fattar beslut ihop och inte kan fungera som familjehem utan att vara överens. Minuchin säger att familjemedlemmarnas uppförande regleras och upprätthålls av systemet (ibid).

Delaktighet

Som nämnt i föregående avsnitt var det delade meningar gällande de biologiska barnens delaktighet från de olika intervju personerna. De flesta intervju personer uppgav att de hade lagt familjehem åt sidan om barnens acceptans inte hade funnits. Elin svarar på frågan om hur det hade sett ut om barnen inte hade velat ta sig an ett placerat barn. “Då hade vi först och främst fått ifrågasätta varför? Sen hade vi fått respektera det. Och då hade vi fått lägga familjehem på is.” (Elin)

På frågan om hur processen såg ut och om barnen var delaktiga svarade Elin följande: “Ja, jag kände att så ville vi ha det. Att det inte går att en bestämmer att nu ska vi bli familjehem utan det måste vara att hela familjen är med på det(---)” (Elin)

I nedanstående citat svarar Björn på frågan om vad som hade hänt om barnen inte hade velat bli ett familjehem eller ta sig an ett nytt barn:

“(---) Våra egna barn i det läget vill vi inte äventyra. Absolut inte. Hade de satt sig, nej då hade vi inte gjort det. Där har de vetorätt i det fallet. Sen så direkt, de måste mogna i tanken. Det är samma sak som när man byter ett jobb man måste mogna i tanken det är nya som gäller (---).” (Björn)

Intervjupersonerna pratar om att respektera barnens önskan, inte äventyra de biologiska barnen och att det gäller att hela familjen är med på det. Minuchin (1999) hävdar att ett fungerande familjestruktur är beroende av att familjen anpassar sig vid förändrade omständigheter. Det förutsätter att familjen som system har ett stort urval av mönster samt en flexibilitet för att de olika transaktionsmönsterna ska kunna användas. Vidare menar Minuchin att inre och yttre förändringar skapar press i familjen. Familjen anpassar sig mot nya omständigheter genom att inte förlora den kontinuitet som bildar en referensram för medlemmarna (ibid). Familjestrukturen är beroende av en flexibilitet vilket kan kopplas ihop med föräldrarnas önskan och strävan kring att barnen är delaktiga i beslutet och när ett barn placeras i familjen. Om familjemedlemmar, såsom exempelvis barnen, inte är med på detta, kan det resultera i att familjestrukturen och systemet faller.

Familjemedlemmarnas beteende är beroende av fungerade transaktionsmönster. Följande citat, uttalat av Elin, är ytterligare ett exempel.

”(---) Men som sagt vi försöker lyssna på dem. Det sa vi ju när de sa till ’nu är det nog’. Då kan vi ju inte fortsätta jobba som familjehem och ta in massa barn och så blir vårt barn, biologiska barn, behövt till att placeras kanske, (...) för att han mår så dåligt. Asså så ska det inte, så kan det inte fungera överhuvudtaget.” (Dora)

Att vara en del av familjesystemet

Samtliga familjehemsföräldrar antydde att de varit medvetna om att det sker en omställning i familjen när ett barn placeras i familjen. Vi ställde frågan till Björn om de som föräldrar berättade för barnen när de ville bli ett familjehem och fick följande svar: ”Ja, alltså för det första kan man inte göra en sådan här grej, för det inkräktar på hela familjestrukturen (---)Man är ju så inrotad, mamma, pappa och barn och vi hade våra roller och så vidare” (Björn)

Björn resonerade på följande sätt om den situation som uppstår vid mottagande av ett placerat barn:

”(...) Sen det är ju också viktigt att (...) om man får ett familjehemsbarn så får det inte inkräkta på familjebilden på så sätt att vi reser mycket och vi gör det fortfarande. Och just vid den tiden reste vi rätt ofta och då får inte ett familjehem komma att innebära att vi inte har råd att resa längre för vi är så pass många nu.(...)” (Björn)

I citaten ovan talar Björn om att om man tar sig an ett placerat barn inkräktar det på hela familjestrukturen och att det är av betydelse att fortsätta göra sådant som hör till deras verklighet. Han pratar dessutom om inrotade roller och att även det kan komma att förändras. Younes och Harps (2007) menar i likhet med Björn att när en familj blir ett familjehem kan föräldrarnas roll komma att förändras. Minuchin (1999) menar att en förändring i en fungerande familj besitter en flexibilitet och anpassar sig till förändringen som sker, vilket i detta fall blir när familjen får en familjemedlem till. Om familjesystemet har ett tillräckligt stort urval av mönster, leder det till att det finns en flexibilitet i familjen. Vidare gör det att familjen hanterar situationen som har uppkommit på ett positivt sätt utan att familjen förlorar den kontext de har tillsammans (ibid). Citaten ovan påpekar en medvetenhet om hur en placering kan komma att påverka familjen, men respondenterna talar om att familjebilden inte ska eller bör förändras enbart för att de blir ett familjehem.

Vi kunde tyda ett mönster i att de flesta intervjupersoner menade att det placerade barnet blir ett barn till i familjen och därmed uppstår det inte en vi och dem känsla. I de fallen går det att påstå att familjen kunnat vara flexibel och har haft tillräckligt med urval av mönster för att hantera förändringen. Citatet som följer påvisar vi-känslan: “(...)han är ju en del av familjen (...)” (Elin)

Även Celia förde samma resonemang om att det placerade barnet blir ett med familjen. Det placerade barnet blev en del av den osynliga uppsättningen som fanns i familjen vilket illustreras av Celia: ”(---)Det är mina barn, i kontakten med kompisars föräldrar och sånt (---) (Celia)

Nedan kommer ännu ett förtydligande från Björn som menar att det är det bästa sättet att hantera situationen på.

“Det är inte det barnet och våra barn. Här var det ingen skillnad. (...)Hon skulle bli en fullständig familjemedlem. Det var förutsättningen, annars hade det inte gått. Det måste man nog vara på det klara med att det inte går att ha ett barn som ett andra barn och komma i andra hand.” (Björn)

Det kan förstås utifrån Munchins (1999) teori om subsystem. En person som lever i en familj är en medlem av ett socialt system som hen anpassar sig till. Individerna påverkar och påverkas av sin omgivning samt av de ständiga återkommande interaktionssekvenserna (ibid).

Det är viktigt att ha i åtanke att vår studie undersökt familjehemsföräldrars upplevelse av hur det är att vara ett familjehem och hur det påverkar de biologiska barnen. Därmed har vi gått miste om de biologiska barnens upplevelser vilket hade kunnat påvisa ett helt annat resultat i frågan. Det bör nämnas att det hade varit intressant att se deras tankesätt kring samma fenomen och likheter samt skillnader mellan parterna.

Dora menade på att hon som förälder, samt resterande familjemedlemmarna hade svårt att förstå och anpassa sig till den nya familjemedlemmen vilket syns i följande citat:

“Svårigheterna är att förstå kanske hur skadade barn kan vara. För det är ju faktiskt svårt för oss vuxna att förstå. Hur barn kan ha det. Eller har haft det. Har det vill jag säga. För det är hemskt många barn som vi inte ser som har det skitjobbigt i sitt liv. Så att det är, det tror jag är det svåraste för våra, för dem biologiska barnen att inse. För dem referensramarna har inte de (...).” (Dora)

Minuchins (1999) teori om att subsystem ibland krockar med varandra kan kopplas till respondenternas svar kring svårigheter för familjemedlemmar att förstå varandra. I fallet ovan

krockar familjens subsystem med det placerade barnets subsystem. Enligt Minuchin, hade ett fungerande subsystem använt sig av den flexibilitet den besitter för att hantera situationen.

Tankar kring betydelsen av ålder

En förälder utmärkte sig bland familjehemsföräldrarna gällande ålder, då hon menade att det är viktigt att åldern på barnet är en ålder som de har varit med om förut. Beatrice menade att varje utvecklingsfas är unik och genom att tagit del av denna fas tidigare är lättare att förstå det placerade barnet. Citatet följer: “Vi kände att vi hade erfarenhet av de här åldrarna, vi ville absolut inte ha någon som var äldre än vår äldste, för att det hade man lärt sig så mycket av sina egna barn. Jag skulle aldrig vilja gå in och rekommendera en tonåring om man själv inte haft några tonåringar” (Beatrice)

Det kan vidare kopplas till att föräldra-subsystemet är den enhet inom familjen som har huvudansvaret för vägledning och omvårdnad om barnet (Minuchin 1999). När två personer slår ihop sig förväntar sig båda två att transaktionerna dem emellan utformas efter vad de är vana vid. De kommer försöka organisera familjesystemet efter de riktlinjer som de föredrar eller är vana vid. Det kan likna vid när en familj övergår från att vara en familj till att bli ett familjehem. Från att ha ett fungerande familjesystem till att när en ny familjemedlem placeras, har föräldrarna en tanke om att det nuvarande familjesystemet inte kommer att förändras (ibid).

Samtliga föräldrar visade på att när det kom till valet av att ta emot ett placerat barn, ville de ha ett placerat barn som var yngst i syskonskaran. Det framkom tydligt när de talade om det första placerade barnet i familjen. I citat nedan ser vi hur olika intervjupersoner resonerar i frågan om hur åldern skulle kunna påverka barnen i familjen.

“(…)Vi kände också vi inte ville ta någon som är i samma ålder som dem heller (...) Men då sa vi att nej, det är inte aktuellt för vi ville inte ha någon som är lika gamla i familjen. Så att säga, utan vi ville ge dem sin egen. Lite utrymme för varje utvecklingsfas eller vad man ska säga. Vi ville inte att det skulle, ja att det skulle vara en tjej som var i samma ålder och de skulle jämföras och såhär. Så att vi ville ha en åldersskillnad mellan de placerade barnen och våra egna så att säga.” (Anna)

“(…)inte ska konkurrera om kompisar. Och om oss. Det blir ju mer konkurrens och mycket mer osäkerhet för familjehemsplacerade barnen. Man kan ju ha biologiska barn där det bara är ett år emellan och visst det kan ju också säkert vara jobbigt. Men just familjehemsplaceringar, så det är lite mer osäkerhet för dem. I sin relation till både till sina syskon som inte är de biologiska barn och familjehemssyskon. Men sen även till familj, alltså till de vuxna i familjen. Det blir mycket osäkerheter (…)” (Celia)

Celia berättade i citatet ovan att genom att ha ett yngre barn blir det inte samma konkurrens för de hemmavarande barnen. Detta kan vi applicera till familjesystemteori. När ett barn placeras i en familj sker en avvikelse i familjesystemet (Minuchin 1999). Om familjen inte klarar av förändringen sker det en obalans i systemet vilket visar sig genom att familjemedlemmarna känner sig åsidosatta (ibid). Det går att förklara Celias resonemang genom att påstå att hon hade en rädsla över att familjestrukturen inte skulle kunna hantera förändringen om det placerade barnet inte hade en specifik ålder. Det kan leda till att konkurrensen och familjens makthierarki inte sätts i obalans. I följande citat ser vi ytterligare exempel på hur föräldrarna tänker om att välja ett yngre barn som ska placeras i familjen. “Jag tror, för de flesta barn som ska placeras, så tror jag att det är bra att de är minst (---)” (Aron)

”Den yngsta av våra ska vara äldre än dem vi tar emot, för att de helt enkelt inte ska känna att de blir nedtrycka. För det är attityder som kommer, alltså man, de barn som blir placerade. De måste ha hittat strategier för att överleva. Och de, i början tar de ju med dem hit. Och det, man får liksom vara försiktig där tror jag(…)” (Dora)

Det återkommande mönstret vi såg var att föräldrarnas resonemang om ålder handlade främst om den situation som de biologiska barnen hamnade i. De ville minimera risken för att barnet skulle påverkas. Å andra sidan kunde vi se att det fanns andra anledningar till att välja ett yngre barn i relation till syskonskaran, dock var det enstaka intervjupersoner som utmärkte sig i denna fråga, Celia berättar: “(…) med första barnet. Ja så ville vi ha ett litet barn för då tyckte vi fortfarande att vi var unga. Sugna på att börja om med småbarn igen (---)” (Celia)

Ett annat perspektiv som utmärkte sig från de flesta föräldrar, var att barnet skulle bli en i familjen genom att växa upp i familjen vilket Björn talar om.

“(…)vi ska ha en liten hade vi bestämt oss för. Vi inbillade oss att det var lättare att följa dem, att de växer in tillsammans med oss (---) annars kanske hade de kommit in någonstans i

syskonskaran och gjort vissa relationer. Nej så då hade de blivit lite knak i det för de var intakta där, sen kom det in nerifrån där.” (Björn)

Minuchin (1999) menar att människans upplevelse av identitet har två element, vilka är känslan att tillhöra eller inte tillhöra. Tidigt i socialisationsprocessen formar familjen barnets beteende och känsla av identitet. Om barnet känner en tillhörighet anpassa sig barnet till familjegruppen och ta upp de transaktionsmönster som familjen har (ibid). Björns resonemang kan förstås utifrån Minuchins påstående kring upplevelsen av identitet. Om barnet varit äldre, hade denna redan haft en identitet vilket hade kunnat krocka med familjehemmets system. Det hade då i likhet med Minuchins resonemang kunnat påverka det placerade barnets känsla av kasam i familjen, och därmed kanske de biologiska barnen och familjestrukturen i helhet.

Det bör nämnas att respondenterna inte talade kring hur det skulle kunna vara problematiskt för dem själva eller de biologiska barnen att knyta an till ett barn i olika åldrar. De benämnde att det vore lättare ur barnet perspektiv men nämnde inte hur de själva kände. Vi funderar kring om fenomenet även kan grunda sig i annat, exempelvis svårigheterna för familjen att knyta sig an till ett äldre och därmed mer problematiskt barn. Vi ställer oss alltså frågan om ett ungt barn underlättar processen inte bara för den själv, utan också för resterande familjemedlemmar och dess struktur. Vi tänker oss att det skulle kunna vara så att föräldrarna har en känsla av att det blir lättare för dem att knyta an till ett yngre barn då familjen och det yngre barnet växer upp tillsammans.

Tankar kring betydelsen av nationalitet och kön

Vi kunde se att flertalet föräldrar inte hade önskemål om det placerade barnets kön eller nationalitet. Endast någon få av familjehemsföräldrarna hade reflekterat om nationalitet och att det skulle ha en inverkan på deras vardagliga liv. Att kunna se vilket barn som passar in i sin familj är viktigt för att bevara familjestrukturen menar Schött (2014) samt Rosenwald och Bronstein (2008). Författarna menar att det är viktigt att se vilket barn som passar in i familjens struktur och vardag. Vidare blir möjligheterna bättre på längre sikt, barnet känner sig mer inkluderad i familjen (ibid). Citatet som följer påvisar hur en förälder resonerar om att nationaliteten inte får komma att krocka med familjens vardag: ”(---)Så vi sa det att bio

föräldrarna får inte ha problem med att vi går i kyrkan och att barnen är med på gudstjänster och såhär. Och att vi bekänner oss som kristna. Det blir ju lite problem om de tycker att det inte funkar så då är det lika bra att säga det från början.” (Celia)

Som vi ser är det snarare betydelsen av att de biologiska föräldrarna inte skulle ha något emot att det placerade barnet gick i gudstjänst, än att det hade någon betydelse vilken nationalitet barnet hade. Som intervjuare frågar vi oss om diskussionen kring nationalitet dessutom kan grunda sig i annat. Frågan om nationalitet ansågs inte vara viktig hos majoriteten av våra respondenter, men där den nämndes uttrycktes svar kringgående ämnet. Då det av omgivningen inte kan betraktas helt acceptabelt att ha vissa åsikter gällande ämnet, går det inte att utesluta helt att det kan ligga någonting i hur människor väljer att svara på en sådan fråga.

Vi kan se i följande citat att Dora upplever att omgivningens påfrestningar var frustrerande, snarare än barnets nationalitet.

“Vi har ju en placerad flicka som kommer från utlandet, nu. (...)Det har ingen betydelse egentligen, men vi. Ska jag vara riktigt ärlig så har vi blivit brända av just den här flickans familj och släkt, kan jag säga. Så att det. Vi har ju liksom inte uttalat det men jag tror att min partner brukar fråga om de är svenskar idag.” (Dora)

Det som Dora nämner är att nationalitet inte är ett problem, men att på grund av nationaliteten kan omgivningen runt barnet ses som ansträngande. Vi frågar oss även här om det finns några underliggande tankar eller uppfattningar hos respondenterna kring om familj och släkt skiljer sig från om barnet är från Sverige eller övriga världen. Detta är något som vi inte kan utesluta helt då det inte framkom under intervjuerna hur våra respondenter tänkte kring skillnaderna nationaliteterna emellan.

En annan förälder utmärkte sig genom att tala om hur de biologiska barnen tänkte om det placerade barnet hade haft en annan nationalitet. Föräldern menade att om barnet som placerades inte hade samma utseende som resterande familjemedlemmar, upplevde föräldrarna att barnen hade känt att det var bättre. Resonemanget som fördes handlade om hur det skulle se utåt sätt. Citat nedan.

“(…)när de fick veta att hon kom från [specifikt land nämns], då blev det annorlunda för då ser de ju oss och hon. Det blev en markering där att vi inte var föräldrar till henne, jag tror att de upplevde att vi var en sådan stor familj som vi var och skulle vi skaffat och ett barn till som ljushyad som vi, men när det kom en med lite snea ögon så säg man ju att hon kom utifrån. Då var det inte så farligt. Men de köpte ju henne direkt, utåt vad ska folk säga, har de skaffat ett barn till kan de inte göra någonting annat på sin fritid än att göra barn.” (Björn)

Minuchin (1999) hävdar att krafter utanför familjen gör att familjen blir stressad. Stress som uppstår när en familj känner att de befinner sig utanför det normativa ses som en kraft utifrån som skapar stress i familjen. Det beskrivs i citatet ovan där Björn talar om hur det skulle se ut utåt sett om de skaffat ytterligare ett barn. Utifrån Minuchins resonemang går det att påstå att familjen hanterar/förebygger stressen genom att skaffa sig ett barn med en annan nationalitet.

Gällande kön på det placerade barnet ansåg de flesta av våra respondenter att det inte hade någon betydelse. I citat som följer ser vi hur Dora resonerat angående kön. “Ja, här är många pojkar. Det har bara blivit så. Vi har inte önskat kön överhuvudtaget.” (Dora)

Även Aron i likhet med Dora uppgav följande: “Nej, asså vi har inte haft någon önskan om pojke eller flicka.” (Aron)

Få av familjehemsföräldrarna hade önskemål om det skulle vara en flicka eller pojke som skulle placeras. De som hade önskemål talade både om vad de själv önskade, även vilket kön som bäst skulle passa i deras familjekonstellation. Minuchin (1999) anser att om familjen svarar på inre förändringar, är det viktigt att de anpassa sig på ett sätt som gör att de inte förlorar den kontinuitet som utgör en referensram för familjemedlemmarna. Med åtanke på det ser familjehemsföräldrarna vilket kön som skulle passa bäst in i familjekonstellationen, utan att familjen förlorar sin kontext. Nedanför nämner en familjehemsförälder särskilda önskemål om kön.

“(…)när Emilia kom, så hade vi önskat en flicka(…)Ja, varför ville jag det. Jag vet inte, det var längesen det var en flicka. Åh det låter hemskt. Nej men lite spridning genetiskt sådär, det låter hemskt att man önskar barn, men tänk dig att det skulle nog passa. Asså konstellationen, man måste känna att det ska passa in i familjen också.” (Celia)

I ovanstående citat kan vi se att en flicka är det som skulle passa bäst i familjekonstellationen. Celia uttrycker sin önskan, vilket kan bidra till att familjen inte tappar sin kontext och kan anpassa sig på ett sätt som familjesystemet klarar av.

Ett återkommande mönster är att familjehemsföräldrarna upplever att ålder, kön och nationalitet kan ha en viss betydelse, beroende på om det kan komma att inverka på familjen, främst med fokus på de biologiska barnen. Det är främst beträffande ålder som vi ser att det är en stor konkurrensfråga angående om de biologiska barnen kan komma i kläm eller inte. Om vi ser till kön och nationalitet talar familjehemsföräldrarna mer kring dess betydelse. Om det däremot kan komma att påverka familjens vardagsrutiner kan det kommas att ta i större beaktning av familjehemsföräldrarna. Dock var det inget återkommande mönster, utan enbart ett fåtal som resonerade som så. Det går hand i hand med Minuchins (1999) systemteori om att ett fungerande familjesystem vid en förändring besitter en flexibilitet vilket bidrar till en utformning av de inre förändringarna som sker med orsak av en placering.

Det är viktigt att ta i beaktning att detta är familjehemsföräldrarnas syn på hur ålder, kön och nationalitet har betydelse för dem angående placeringar. Om vi hade frågat barnen i familjen hade vi kunnat få ett annat svar där skulle kunna resonerat annorlunda.

Smekmånaden

Som vi nämnt tidigare sker det en förändring när ett barn placeras i familjen, ytterligare en medlem kommer in i familjen och blir del av familjesystemet. Under den första perioden kan familjen uppleva en stress. Minuchin (1999) poängterar att när det sker en ny fas i familjen som benämns som en naturlig utveckling, krävs det att familjen förhandlar fram nya regler som gäller. Det kan uppfattas som stressfyllt och att undvika konflikter är svårt menar Minuchin. Citatet som följer påvisar just när konflikter uppstår under en övergångsperiod: "Sen är det ju så att i början är det ju alltid smekmånad ifrån alla. Sen är smekmånaden mindre när man har mindre barn för de kan ju inte skärpa sig så länge som en tonåring. En tonåring kan ju spela med ett tag tills det."

(Anna)

Ovan talar en förälder om hur hon uppfattade att de biologiska barnen hanterade situationen när ett barn precis hade placerats hos dem. Som vi ser i Annas citat benämner hon ordet ”smekmånad” som en metafor, vilket ses som att kan ta ett tag innan det placerade barnet kan försöka anpassa sig till systemets regler. Processen innan barnet börjar anpassa sig till familjesystemet, kan denna metafor används för att tydliggöra att systemet fungerar bra i början för den nya medlemmen, samt att det inte finns den pressen eller förväntningarna att barnet börjar använda sig av de mönster som familjen har omedelbart. Minuchin (1999) menar att när en familj tar in en ny medlem förändras det gamla familjesystemet för att kunna innefatta den nya medlemmen. Det blir stressfyllt om familjer har tendenser att behålla mönster som stressar den nya medlemmen (ibid). Att behålla sina mönster och inte göra förändringen till något annorlunda är något som har varit återkommande i våra intervjuer. Samtliga föräldrar har resonerat att när ett barn placeras ska de få vardagen att vara så normal som möjligt för att minska stressen och mildra omställningen för samtliga barn. Det illustreras i följande citat av Anna och Dora:

“(…)som vanligt rätt så fort, att leka hemma här. Det var ju väldigt mycket nytt för honom när han kom hit. (---)” (Anna)

”(---)då så gick alla gossarna liksom "hej hej, kul att du kom och ska bo här liksom så, vi sitter och spelar, kom" och han var ju spelgalen så det gick ju rätt så bra.” (Dora)

Som vi ser i ovanstående citat, får vi en bild av hur våra respondenter anser hur en placering ska gå till för att vara så naturlig som möjlig. Det handlar om förstastadiet innan barnet börjar bli en del av familjen. Det kan ta ett tag innan krocken mellan det placerade barnet och familjen sker, de olika subsystemen i familjen kommer då i obalans med varandra. Minuchin (1999) menar att tvåparsrelationer vilket är ett subsystem, skapas mellan bland annat intressen och kön. Om dessa subsystem inte matchar och har svårigheter att anpassa sig till varandra uppstår en konflikt. Det bestyrker även Schött (2014) som menar att det är vanligt att placerade barn har en ojämn utvecklingsnivå, vilket krockar med de subsystem som finns i familjesystemet och därmed uppkommer stress.

Minuchin (1999) visar att det inte alltid behöver bli stora konflikter när familjen känner en stress. Han menar att i det ideala fallet löser familjen konflikterna genom övergångsförhandlingar och

familjen anpassa sig bra till dem. I citatet nedanför berättar en förälder om vikten för barnet att komma in i en familj som har ett mönster som är lätt att anpassa sig till och som familjen följer.

“(...)hemskt om man har en struktur som fungerar rätt så bra och så kommer det in ett nytt barn och så ska man ändra det, då är det ingen som känner sig hemma och då kan man inte göra ett bra arbete heller tror jag om man har nya förutsättningar. Eller nya förutsättningar har man ju, men att strukturen, bilden ska vara densamma. Och då, det kan ju vara lite jobbigt för familjehemsbarnet då, det är klart att vilken familj man kommer till är det en ny situation. Men det är nog bra för familjehemsbarnet att det finns en struktur som är lite samma och att vi andra i familjen visste hur tåget skulle gå(...)” (Björn)

Respondenten ovan upplever att det existerar ett familjemönster som fungerar och att det placerade barnet behöver anpassa sig till detta mönster. Familjen behöver nödvändigtvis inte uppleva en stress när denna förändring sker. Minuchin menar att genom förhandlingar anpassar sig familjen till förändringen och familjesystemet påverkas därmed inte. Viktigt här är att också vara medveten om att förhandlingar inte alltid betyder att familjemedlemmarna är överens, vilket i sin tur innebär att en stress kan uppkomma.

Här är det familjehemsföräldrarna som berättar hur de ser på den första tiden i hemmet och familjen när ett barn placeras och det är deras sanning. De nämner hur det är lättare för ett placerat barn att komma till en familj som har en struktur, samt att det är lättare för familjen då förändringen blir inte lika påtaglig då strukturerna finns kvar. Vi menar att det är viktigt att vara medveten om att detta är familjehemsföräldrarnas perspektiv och deras sanning utifrån deras erfarenheter. Men om våra respondenter hade varit de placerade barnen eller de biologiska barnen hade vi kunnat få ett annat svar, vilket då innebär att vi inte kan ta familjehemsföräldrarnas strategier som en konkret sanning utan något som bör göras eller som familjehemsföräldrar bör ta i beaktning.

Obalans i familjesystemet

Förändringar som bildar störningar i systemet kan te sig på följande sätt. Vid frågan om de biologiska barnen upplevde svårigheter av mindre uppmärksamhet på grund av det placerade barnet svarade intervjupersonen Elin följande: “Det är där säkert. Så är det med alla syskon. Så

fort där kommer någon liten så är det ju den som får all uppmärksamhet. Men, jag tycker de har varit bra på att säga ifrån. Att nu är ni bara med Pelle igen (--).”

Minuchin (1999) menar att alternativmönster är tillgängliga inom systemet men avvikelser som överskrider systemets toleransnivå utlöser mekanismer för att återupprätta den vanliga ordningen. Sådana mekanismer skapar känslor hos familjemedlemmar som handlar om att andra familjemedlemmar inte uppfyller sina skyldigheter. Då sker rop på familjeloyalitet samt ett skapande av skuldkänslor hos andra medlemmar i familjen (ibid). Citat ovan av Elin visar på försök hos de biologiska barnen att få uppmärksamhet av föräldrarna. Det visar på att förändringen, när ett barn tillkommer familjen, kan skapa obalans i familjesystemet och sätta krav på att familjemedlemmarna måste prestera ytterligare. Genom att få andra familjemedlemmar, i detta fall, föräldrarna, att känna skuldkänslor och leva upp till förväntningarna ett fungerade system kräver.

Även citat av Anna nedan visar på ett försök från barnens håll att få föräldrarna uppmärksammade på hur de känner. I diskussion med Anna gällande intensiva perioder med det placerade barnet frågade vi hur de biologiska barnen påverkades (citat nedan). Anna talar om att barn är ju barn och alla vill ha sitt, vilket ytterligare kan förstås utifrån Minuchins (1999) resonemang om de ömsesidiga förväntningarna hos familjemedlemmarna.

“Ja, asså oftast är det väl så att när någon kräver lite uppmärksamhet så kanske just i stunden att de släpper. De ser. Men sen vill de också ha sitt. Antingen så kör man igång något så man får uppmärksamheten själv eller. För barn är ju barn och alla vill ju ha sitt. Så på något sätt “ (Anna)

Fortsättningsvis går det att föra ett resonemang utifrån Minuchins (1999) begrepp subsystem gällande de biologiska barnens rop på uppmärksamhet. Minuchin menar att olika subsystem i en familj uppstår exempelvis på grund av en funktion. I en familj existerar det bland annat subsystem mellan barn och förälder, just på grund av att denna relation uppfyller en viss funktion. I ett subsystem med specifika funktioner tillkommer specifika krav på medlemmarna (ibid). I citaten ovan, går det att förstå utifrån att subsystemet mellan förälder och barn är ostabilt. Subsystemets funktion är inte helt och hållet funktionellt då föräldern inte visar tillräckligt med uppmärksamhet.

Avsnittet upplyser en viktig del i studien, det vill säga påverkan på de biologiska barnen vilket leder till konflikt i familjen. Överlag talar föräldrarna om positiva aspekter, även fastän negativa aspekter lyfts upp ibland. Här går det att tyda konflikter och ett resultat påvisas som även kan tydas i tidigare forskning. Thompson och McPherson (2011) lyfter upp intressanta fenomen som handlar om hur de biologiska barnen påverkas på grund av att de är ett familjehem och i enlighet med detta avsnitt tyder på samma sak, det vill säga att det existerar påverkan och konflikter för dem biologiska barnen.

Hanterandet av svåra situationer

I intervju med Anna framgick det att det uppkom svårigheter med det placerade barnet och ett av de biologiska barnen. Barnen tjafsade mycket vilket gick överstyr, enligt intervjupersonen. För barn som var unga och nära i ålder gick situationerna inte att mildra, då barnen inte hade förståelse för varandra. Vi ställde följaktligen frågan hur föräldrarna hanterade dessa situationer som uppstod och fick följande svar:

"Men man fanns där och man såg. Vi fanns med och var lyhörda. Lyssnade av... och gick de ut och spelade fotboll så var vi med ute. Fanns liksom i bakgrunden men vi lät också pojkarna spela fotboll. Och leka och så, för många gånger gick det bra. Men vi visste ju att idag kommer det sluta i bråk (---)." (Anna)

Minuchin (1999) talar om gränsers betydelse i ett subsystem. Barnen emellan är ett syskon-subsystem i sig, bestående av exempelvis storasyskon och mindre syskon. Minuchin hävdar att ett fungerande subsystem innehåller frihet i form av ingen inblandning från andra subsystem och på så sätt utvecklar medmänniska färdigheter. I citatet ovan kan vi tyda att föräldrarna var närvarande vid situationerna, men samtidigt lät barnen leka så gott de kunde. Det går därmed att se ett gränsskapande från föräldrarnas håll. Syskon emellan utvecklar förmågan att förhandla genom syskonskapet, men det förutsätter att föräldrarna inte lägger sig i. Föräldrarna la sig inte i på så sätt att barnen tilläts spela fotboll tillsammans, trots bråk och skapade en möjlighet för barnen att utvecklas tillsammans. Föräldrarna fanns till hands ifall detta skulle gå överstyr.

Fortsättningsvis uppgav Anna att de inte valt att berätta allt för sina biologiska barn rörande det placerade barnet och dess bakgrund. Orsaken var att skydda det placerade barnet, trots att det innebar försämrade chanser att förstå för de biologiska barnen. Följande citat uttalades vid samtal om det.

"Barn kan ju vara ganska elaka också, de kan ju vända det mot [Jim] på ett negativt sätt, i bråken och den här biten. (...) Därför har vi undanhållit lite av sanningen som vi inte tycker barnen behöver veta. Och det är inte förens dem har blivit större och när [Jim] själv fått information om sina föräldrar, och sin situation som han har berättat för dem. Och då har vi gått in, stött upp berättelsen, sanningen. Vad vi vet, vi vet inte allt (...)" (Anna)

Minuchin (1999) menar att bidragande faktorer till ett fungerande system är tydligt dragna gränser vid ansvars- och auktoritetsgränser. Vidare innebär det tydliga markeringar angående vilka funktioner medlemmarna har (ibid). Det går att förstå det som att föräldrarna vill markera gränserna i föräldra-barn systemet. De biologiska barnen har inte tillträde till viss information menar familjehemsföräldrarna, i detta fall då om det placerade barnet. Gränsskapande skapar en auktoritet som visar att föräldrarna har ansvar att skydda sina barn, även fast det handlar om att skydda barnen från varandra. Subsystemet mellan förälder-barn har en funktion som innebär att skapa en trygg och säker miljö.

När Dora pratade om att ha en öppen dialog med de biologiska barnen kring umgänge, lagar samt rättegångsprocesser, påpekade hon vikten av att dock inte diskutera de placerade barnens historia med de biologiska barnen. Citatet lyder såhär: "Vi måste diskutera det. Det är ju hur det ser ut ju. Sen går man aldrig in och diskuterar fallen. Asså vad som har hänt med eller familjen. Asså [Filips] familj diskuterar vi ju inte med ett annat barn utan det är liksom allmänt." (Dora)

Balans i systemet

Det kan å andra sidan uppstå förändringar i familjen som familjen klarar av. Minuchin (1999) skriver att en fungerande familjestrukturanpassar sig när omständigheterna förändras. Det möjliggörs genom ett tillräckligt stort urval av mönster, alternativmönster och flexibilitet. Vidare menar författaren att ett fungerande system omformar sig själv för att svara på de nya omständigheterna och samtidigt inte förlorar den kontinuitet som bildar en referensram för

familjemedlemmarna. Följande är ett citat hämtat från Elins intervju där detta synliggörs. ”(---) Om man säger som vår 17 åring då (...) Han kan ju bara ’amen nej nu går ni ut så gör ni någonting så sitter jag här och bygger lego med lillebror’(...)” (Elin)

Ovan har en förändring skett, ett barn har blivit placerat i hemmet vilket kräver mycket energi och tid att hantera. En flexibilitet finns hos biologiska sonen i detta fall, då han tar sig an en arbetsuppgift han tidigare inte har behövt. Samtidigt behålls den referensram som bildar en kontinuitet för resterande medlemmar, föräldrarna får både tid och energi över till att umgås med varandra och resterande barn. Sammanfattningsvis kunde vi tyda ett mönster i samtliga intervjuer som handlade om de biologiska barnens hjälp i svåra perioder och situationer. Nedan illustreras ännu ett citat som tyder på det.

“Om det inte vore för barnen hade inte Oliver varit här idag(...) Då så sa min partner och jag till våra barn (...) att vi orkar inte detta, han sliter ut oss. Så sa de så här: Vi förstår det, men vad ska det då bli av honom? Kan ni inte testa 14 dagar till? På den vägen blev det. Så de var med i hela beslutsprocessen och hade de bara sagt såhär att ’vi förstår’ så hade han inte varit här.” (Björn)

Minuchin (1999) menar att när det sker obalans i familjesystemet hör det rop om familjeloyalitet. I samtliga fall pratar intervjupersonerna, om förändringar där familjen gått samman och försökt lösa situationen så gott det går. Nedan illustreras detta på ett tydligt sätt utifrån intervju med Celia.

“Nja, ja tufft har de ju tyckt med Alex när han var liten och kom. Det har vi ju tyckt i omgångar men alla har inte tyckt det samtidigt för tur var väl det för då hade vi kanske sagt att ja okej nu känner hela familjen att detta funkar inte. Utan den som har känt att ’nä nu orkar jag inte’, då har någon annan haft lite ork och tänkt ’ja nu håller vi ut ett litet tag till och hjälps åt’.” (Celia)

Ovan illustreras just det med familjeloyalitet. Citaten visar på en sammanhållning i familjen samt den flexibilitet som används vid dem olika mönstren. Även om familjestrukturen förändras, fallerar inte systemet. Vi frågade Björn om hans tankar i frågan om hur det kom sig att barnen hade kunnat hålla det uppe, trots tuffa perioder och situationer. Vi fick följande svar:

“Ja det vet jag inte, de måste känna sig trygga i sig själva. Annars har jag svårt, jag kan fundera på det med. Jag vet inte vad det är som har gjort. Det var ju de som räddade honom. Men det är

nog grundtryggheten tror jag. Och det låter ju som om de vore några änglar. Det är de definitivt inte, men de är öppna och säger vad de tycker.” (Björn)

I slutet av citatet för Björn ett resonemang kring att det beror på barnens öppenhet och att de säger vad de tycker. Ur Minuchins (1999) teori går det att förstå barnens öppenhet och åsikter bidragande till att familjesystemet inte fallerar. Att vara delaktig och öppen ses som en flexibilitet hos barnen, vilket är en bidragande orsak till ett fungerande system, trots dess svårigheter. Björn talar dessutom om en grundtrygghet han tror barnen känner, vilket hör ihop med familjeloyalitet som Minuchin talar om. Familjeloyaliteten kan dessutom tydas i citatet nedan där intervjupersonen Celia talar om att svåra situationer och perioder fört familjen samman.

”(---) Men det binder ju samman familjen, på något sätt. Och när vi, jag och min man sa ibland att nej vi klarar inte detta, vi orkar inte detta. Det här kommer inte funka, då gick våra biologiska barn in, vi hjälper till vi klarar ett tag till. Lägg dig ner, vi går ut med vagnen, jag tar honom nu så du får sova.” (Celia)

Vi frågade Beatrice om hon upplevt att de biologiska barnen har tyckt att det varit problematiskt att vara ett familjehem, vilket hon svarade: “De har känt att han har tagit energi från oss (...)” (Beatrice)

Beatrice menade att enligt barnen är det de som föräldrar som tagit tyngsta lastet och barnen inte påverkats i samma utsträckning. Det kan förstås utifrån Minuchins (1999) resonemang kring att en familj svarar på tryck genom att anpassa sig. Utifrån teorin går det att förstå familjens situation som att de anpassat sig till den förändrade situationen och därmed behåller balans i systemet.

Fördelar för de biologiska barnen

Samtliga intervjupersoner var ense om att erfarenheten att ha varit ett familjehem hade gynnat de biologiska barnen. Vissa intervjupersoner talade om en ökad empatiförmåga, andra om ett bredare synsätt. Elin säger: “Fördelarna är att de faktiskt lär sig mer om empati än andra och de har en helt annan förståelse för att alla människor har inte det lika bra. För de ser ju saker som normalt sätt klasskompisarna inte ser.” (Elin)

Dora var övertygad om att dess barn hade ett annorlunda synsätt gentemot andra barn och ungdomar vilket vi kan se i följande citat: “(---)De tänker lite annorlunda, tror jag. Än dem andra

tonåringarna som liksom. De har större referensramar vill jag påstå. Att de kan se saker annorlunda, än bara svart och vit kanske." (Dora)

Anna fann det positivt att barnen fick möjlighet att se att alla inte har det lika bra som dem själva samt att dela sin mamma och pappa. Uttalandet löd såhär: "Asså, jag tycker ju bara att det har positiv energi egentligen. Men att alla inte har det så bra som vad de har. Att de får bo med sin mamma och pappa. Sen är det väldigt bra att dela sin mamma och pappa med andra också och att de kan göra det (---)" (Anna)

Med utgångspunkt i Minuchins (1999) systemteori går det att förstå fenomenet på följande sätt: Det placerade barnet i familjen bildar ett subsystem med varje biologiskt barn. Det innebär att de biologiska barnen blir en del av ännu ett subsystem, vilket innebär ytterligare specifika funktioner och specifika krav på medlemmarna (ibid). På grund av det utvecklas barnen mer än vad de hade gjort utan detta subsystem. Vilket kan kopplas till att föräldrarna anser att dem biologiska barnen ha ökat sin empatiska förmåga samt vidgat sitt synsätt. Gällande Annas citat som handlade om att dela sin mamma och pappa, kan även det ses som ett resultat av det ökade subsystemet och dess funktioner och krav.

Slutdiskussion

Genom att fått ta del av familjehemsföräldrars berättelser har vi fått en större kunskap och förståelse för hur det kan se ut för en familj ur föräldrarnas perspektiv när ett barn placeras i hemmet. Vi har under vår analys kunnat se återkommande mönster hos dem sju föräldrarna som vi intervjuat och strategier de kan använda sig av i olika situationer, även berättelser som har utmärkt och skilt sig från varandra.

Hur resonerar familjehemsföräldrarna kring valet av att ta emot ett placerat barn?

Vår analys och resultatdel har visat att föräldrarna har resonerat kring ålder, kön samt nationalitet vid valet att ta emot ett placerat barn. Samtliga föräldrar ansåg att åldern på det placerade barnet

var av stor betydelse men att kön och nationalitet inte vägde lika tungt i beslutet. Vi kunde se att samtliga föräldrar tänkte på hur dynamiken i familjen skulle påverkas när det kom in ett barn i familjen. Mönstret som vi såg i familjerna var att föräldrarna ville att det placerade barnet skulle vara yngst i syskonskaran. Resonemanget som fördes handlade om att barnen som bor hemma inte skulle känna konkurrens gentemot det nya barnet och föräldrarna. Det fanns en medvetenhet hos föräldrarna kring att ett barn som kommer in i syskonskaran kan komma att påverka syskonrelationerna. Ett annat resonemang handlade om att varje barn skulle ha rätt till sin egen utvecklingsfas, därmed är det bästa alternativet att det placerade barnet inte är i samma ålder som dem barnen som redan finns i hushållet. De menade att när ett ungt barn placeras har hen inte lika stor ryggsäck med sig, vilket innebär att barnet kan ha lättare att anpassa sig till familjen då hen växer upp tillsammans med familjen. Resonemangen ovan visade på ett tankesätt kring ålder hos föräldrarna.

Ett fåtal av föräldrarna menade att de önskade ett specifikt kön, med anledning att det passat in i familjekonstellationen. Flertal av föräldrarna uppgav att kön inte var något de tänkt på. I vår analys och resultatdel påvisades att familjehemsföräldrarna ansåg att könet inte påverkar familjen i lika stor utsträckning som ålder gör. Nationalitet hade en något större betydelse. Fåtal av föräldrarna resonerade kring att när religionerna krockar blir det ett problem för familjen och dess struktur. Det framkom att en intervjuperson upplevde sig att brist på kunskap om en specifik religion vilket upplevdes vara problematiskt för både familjen och det placerade barnet enligt intervjupersonen. Förklaringar kring nationalitet var inriktat på hur familjen kan komma att påverkas på grund av olika nationaliteter. En förälder utmärkte sig, då denna berättade om hur dem biologiska barnen menade att det vore enklare om barnet som placerades inte såg ut som dem. I detta fall handlade det om att samhällets normer och värderingar krockade när det tillkom ytterligare ett barn till en stor familj. Föräldern menade att om det placerade barnet inte såg ut som resterande av de hemmavarande barnen skulle det innebära att människor skulle förstå att det inte var deras biologiska barn.

Hur upplever föräldrarna att det biologiska barnet påverkas?

Det går att dra följande slutsats utifrån den studie vi utfört, att samtliga föräldrar mer eller mindre ansåg att biologiska barnen påverkades på ett eller annat sätt. Föräldrarna var ense gällande

positiva faktorerna, vilket handlade om att barnen ökade sin empatiförmåga och fick ett bredare synsätt på omvärlden. Föräldrarna menade att dem biologiska barnens referensramar blev större på grund av familjehemserfarenheten. Enstaka föräldrar ansåg att det var bra för dem biologiska barnen att lära sig dela sin mamma och pappa.

Däremot skilde sig intervjupersonerna åt gällande negativa faktorer. Vi kunde tyda ett mönster som grundade sig i ålder på de olika barnen. Beroende på hur gamla de placerade barnen var när de placerades samt hur gamla dem biologiska barnen var, hade det olika påverkan på dem biologiska barnen. I familjer där dem biologiska barnen var små när en placering skedde, upplevde föräldrarna att det var mindre påverkan på dem biologiska barnen. Vår resultatdel påvisar att en förändring som sker i tidigt stadie för dem biologiska barnen blir till en normalitet för dem. De biologiska barnen växer in i att vara ett familjehem vilket följs av mindre svårigheter och därmed mindre påverkan. Andra familjer där dem biologiskabarnen var äldre och det placerade barnet likaså påverkades dem biologiska barnen mer. Då dem biologiska barnen var stora men inte tillräckligt gamla för att förstå det placerade barnet och dess problematik, uttryckte föräldrarna fler svårigheter och konsekvenser. I de fall där dem biologiska barnen närmade sig vuxenålder upplevde föräldrarna mindre svårigheter. Slutsatsen blev att ålderskillnaden mellan barnen samt hur gamla de olika barnen var vid placeringen hade betydelse för hur stor påverkan det var på de biologiska barnen, enligt föräldrarna.

Vilka strategier använder föräldrarna sig av för att hantera situationen som de biologiska barnen hamnar i?

Det vi nämnt tidigare gällande ålder, kön, nationalitet och påverkan på de biologiska barnen kan allihop ses som strategier för att underlätta samt hantera situationen för de biologiska barnen. Vår empiri har dessutom påvisat andra strategier som vissa föräldrar använt sig av. Det har handlat om att inkludera barnen och få deras godkännande innan en placering. En annan strategi som vi har sett är att föräldrarna har inkluderat det placerade barnet som en familjemedlem från start, för att underlätta för de biologiska barnen. Det uppfattas naturligt att vara ett familjehem.

Avslutningsvis framkom det utifrån alla intervjuer att samtliga kvinnor i hushållen var delvis eller helt hemma från arbete. Det fångade vårt intresse men vår studie riktade sig inte alls åt det hållet

vilket hindrade ytterligare fördjupning. Det kan tänkas vara ett intressant område ur ett genusperspektiv. Det hade dessutom varit intressant att utföra samma studie men med vuxna biologiska barn som målgrupp för att se hur och om synsätten skiljer sig åt.

Referenslista

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber

Andersson, Gunvor 2001, 'The Motives of Foster Parents, Their Family and Work Circumstances', *British Journal Of Social Work*

Aspers, Patrik (2007). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber.

Barnkonventionen. (2009) *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige. (Elektronisk) <<http://unicef-porthos-production.s3.amazonaws.com/barnkonventionen-i-sin-helhet.pdf>> (2015-03-10)

Broady, Timothy, Stoyles, Gerard, McMullan, Kim, Caputi, Peter, & Crittenden, Nadia (2010) 'The Experiment of Foster Care', *Journal Of Child & Family Studies*

Hildur, Kalman & Lövgren, Veronica (2012) *Etiska dilemman*. Malmö: Gleerups

Höjer, Ingrid 2001, *Fosterfamiljens Inre Liv*. Göteborg: Institutionen för socialt arbete

Höjer, Ingrid 2004, 'What Happens in the Foster Family? A Study of Fostering Relationships in Sweden', *Adoption And Fostering*

Klawatch, Petra. (odat.). *Bli familjehem*. Familjehemmet. (Elektronisk)

<http://familjehemmet.se/bli_familjehem.php> (2015-03-19)

Kvale, Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Nordenfors, Monica (2006) *Ett reflexivt syskonskap*. Göteborgs Universitet: IntellectaDocuSys AB

Rasmusson, Bodil. & Regné, Margareta (2013). *Ett utvalt hem till ett utvalt barn familjehemsutredningar och socialt arbete i praktiken*. Johanneshov: MTM

Rosenwald, Mitchell, & Bronstein, Laura, 2008, 'Foster Parents Speak: Preferred Characteristics of Foster Children and Experiences in the Role of Foster Parent', *Journal Of Family Social Work*

Schött, Johan (2014) *Andras Barn, Mina Ungar: Att Driva Jour- Och Familjehem* Stockholm: Vulkan

Socialtjänstlagen (2001:453). Hämtade den 20 april 2015 från

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453/

Socialstyrelsen. 2014. *Antal placerade barn ökar*. (Elektronisk)

<<http://www.socialstyrelsen.se/nyheter/2014september/antaletplaceradebarnokar>> (2015-02-19)

Socialstyrelsen. (odat.). *Barn och unga i socialtjänsten*. (Elektronisk).

<<http://www.socialstyrelsen.se/barnochfamilj/barnsomfarilla>> (2015-03-10)

Sutton, Louise, & Stack, Niamh 2013, 'Hearing quiet voices: Biological children's experiences of fostering', *British Journal Of Social Work*

Thompson, Haley & McPherson, Susan 2011, 'The experience of living with foster sibling, as described by the birth children of foster carers', *Adoption & Fostering*

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning* (Elektronisk). Stockholm: Vetenskapsrådet <<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>> (hämtad 2015-03-17)

Younes, Maha, & Harp, Michele 2007, 'Addressing the impact of foster care on biological children and their families', *Child Welfare*

Bilaga 1

**ÄR DU FAMILJEHEMSFÖRÄLDER OCH VILL DELA MED
DIG AV DINA ERFARENHETER?!**

Vi söker familjehemsföräldrar som haft/har hemmavarande biologiska barn samtidigt som en eller flera barn varit/är placerade hos er under en period av minst sex månader

Vi heter Johanna Ekelund och Donjeta Breznica och vi skriver under vårterminen 2015 kandidatuppsats på socionomprogrammet vid Lunds Universitet. Syftet med vår uppsats är att undersöka hur familjehemsföräldrar hanterar den omställning som sker hos de hemmavarande biologiska barn när ett barn placeras i hemmet. Vi undrar därför om du kan tänka dig att delta i en intervju så snart som möjligt. Teman som kommer att beröras under intervjun är bland annat hur barnets ankomst ser ut, hur relationen utvecklar sig barnen emellan och om det finns några möjliga strategier som ni föräldrar använder er av. Intervjun tar ungefär en timme och kommer äga rum på en avskild plats som vi har bestämt i samråd med er.

Vad innebär det för dig att delta i undersökningen?

Ditt deltagande är frivilligt och det är du som bestämmer om du vill svara på frågorna vi ställer. Du har rätt att dra tillbaka ditt deltagande i studien när som helst utan någon förklaring. Det material vi insamlar under intervjun kommer endast att användas i vår studie. Vidare kommer ni att vara anonyma och vi kommer att förvara intervju materialet på en säker plats.

Vill du delta eller har du några frågor kan du ta kontakt med oss studenter.

Vid kontakt

Student:
Johanna Ekelund (0734042216)
Socionomstuderande på Lunds Universitet
Johanna.ekelund.124@student.lu.se

Handledare:
Maria Bangura Arvidsson
Universitetslektor
Maria.bangura_arvidsson@soch.lu.se

Bilaga 2

Intervjuguide

Bakgrundsfakta

Vad är din ålder?

Hur länge har du varit familjehemsförälder?

Hur kom det sig att du intresserade dig för att bli ett familjehem?

Hur många placerade barn har du haft under din tid som familjehemsföräldrar?

Hur många barn har du? (biologiska barn, kön, ålder)

Hur många av dem bor hemma?

Hur många är placerade hos er för tillfället?

Enskilda placeringar/grupp?

Förberedelser

Hur förberedde du dig innan barnet kom?

Hur såg förberedelserna ut för familjen innan barnet kom?

Blev det som ni tänkt er?

Om inte, vad kunde gjorts annorlunda?

Ankomsten & process

Vilka förväntningar eller tankar har ni kring en placering?

Blev det som ni tänkt er?

Hur såg det ut där hemma vid ankomsten?

Hur har detta förändrats?

Berätta om en händelse som varit problematisk/bra.

Vad hände/gjorde ni?

Vilka svårigheter/fördelar finns det med att vara ett familjehem?

Finns det någonting ni vill tillägga?

Är det okej om vi återkommer om vi undrar något mer?